

Illibres

BALADA DE LA PLATJA DELS GOSSOS

SEMBLA increïble, però és un fet: Portugal, un tros més d'aquesta Península, sembla trobar-se més lluny del món de la cultura i la política espanyoles que la mateixa Islàndia. A pesar de la seua proximitat geogràfica, a pesar de la història —si més no fins a la seua independència—, a pesar de la seua llengua i cultura —amb tants de trets comuns a les altres d'aquest racó d'Europa—, Portugal és un veí estrany, oblidat, remot. A penes si es troben notícies a la premsa sobre el que hi passa, tant en el pla polític i econòmic com social i cultural. Espanya, d'esquena a Portugal —i a l'inrevés—, només s'hi gira davant algun fet molt excepcional i molt ràpidament. Quan Unamuno recorria Portugal i ens parlava de les seues terres i dels seus escriptors no despertava cap curiositat entre els seus paisans a propòsit del que hi «descobria». Portugal? *Connais pas*: un país allunyat, boirós, insignificant. El corrent turístic dels últims anys no ha passat de ser això: «turisme», perquè no s'ha traduït en un major coneixement —hauria de dir-ne familiaritat— de la vida i la cultura portugueses.

A casa nostra aquest distanciament també es dona. Pel que fa a la literatura, per exemple, són poques —les podem comptar amb els dits d'una mà— les traduccions que hem fet al català d'autors portuguesos: Camoens, Pessoa...

Per això cal celebrar ara que La Magrana s'haja decidit a incloure

una obra portuguesa al seu catàleg. Més encara, que ho haja fet amb una obra recent (publicada el 1982) d'un dels millors prosistes portuguesos actuals, Cardoso Pires. De la producció, ja extensa, d'aquest escriptor ha triat la *Balada de la platja dels gossos*¹, que per les seues característiques genèriques forma part de l'admirable sèrie «La Negra», de La Magrana.

Però encara que s'ajusta, en línies generals, a aquest tipus d'obres, no es tracta d'una novel·la «negra» més. Aquesta *Balada* té no sols una alta qualitat literària, sinó que, de més a més, constitueix la història d'un episodi de la resistència contra la dictadura de Salazar, pels volts del 1960.

La novel·la comença amb un informe —una peça del poder policíac— de l'estat que presenta el cadàver d'un individu enterrat en un arenal accidentat de petites dunes, que els gossos han descobert tot escarbant-hi. Cosit a bales, assassinat, resultarà ser un comandant de l'exèrcit, fugit d'una presó militar on es trobava esperant ser jutjat per un intent de sublevació contra el règim feixista... Naturalment, fins arribar al final de l'obra no sabrem qui el va matar. Però l'interès de la novel·la no rau simplement en aquest trivial suspens, sinó en la forma i en els temes amb què Cardoso Pires l'ha construïda i desenvolupada. En aquest sentit, l'autor arriba fins i tot a fer-nos oblidar la pregunta central, «¿qui el va ma-

tar?». La PIDE? O ha estat cosa d'algun grup clandestí de l'oposició? Un crim passional? Més encara, tampoc compta molt, en el plantejament, l'aclariment progressiu, estratègicament presentat —com sol passar en les novel·les policíacques— del «misteri». El que, en canvi, hi compta, i resulta fascinant, és la forma de dosificar la informació —fragments o resums de les actes del procés, notícies de la premsa, testimonis i, sobretot, l'interrogatori a què sotmet l'inspector l'amant del comandant. L'inspector és tot un tipus —miop, tossut— preocupat pels detalls de tot el procés —el «culpable» ja «sap qui és»— pels seus «personatges», que va evocant i reconstruint, així com els ambients portuguesos en què es mouen o es mou el mateix inspector. Cardoso Pires es serveix d'aquest inspector per relatar, d'una manera elíptica i fragmentària, no sols la història d'una conspiració política, i de les misèries personals dels seus implicats, sinó per posar en relleu la inquietant personalitat del cap de policia, que va més enllà de la del simple paper d'un professional. Porta el seu propi dossier, alimenta a casa papaterres i escarabats i altres bestioles per alimentar el llangardaix —«Lizardo»— que té en una vitrina; quiet, atent i a punt de saltar com ell, el seu amo...

Josep Iborra

¹ José Cardoso Pires. *Balada de la platja dels gossos* (Trad. Manuel de Seabra). «La Negra». Ed. de La Magrana. Barcelona, 1987.